

איבעיא להו תחתון האידך דגבי תנור -

They posed a query: which bottom; is it in relation to the oven

Overview

The משנה stated one may not place bread into an oven to bake on ע"ש unless its 'face' (פניה) forms a crust while it is still day. ר' אליעזר maintains that the crust must form on the bottom (התחתון) of the bread. The גמרא posed a query; did ר"א mean the bottom in relation to the oven (meaning the side of the bread which is attached to the oven wall), or he meant the bottom facing the fire below. The גמרא resolved the query by citing a ברייתא in which ר"א states בתנור כדי שיקרמו פניה המדובקין בתנור. Our תוספות elaborates on this query.

ולפירוש הקונטרס דפירש¹ דלגבי האור ממהר לקרום² -

So according to רש"י who explained that that the side of the bread facing the fire crusts quicker than the side of the bread attached to the oven wall -

ומיבעיא ליה אם תחתון דקאמר רבי אליעזר דגבי תנור -

Therefore they posed this query whether the תחתון which ר"א said meant towards the oven (which takes longer to crust), so מחמיר ר"א is -

והא דקאמרי רבנן³ עד שיקרמו פניה אחת מפניה ואפילו בעליון⁴ סגי -

So therefore this which the רבנן said, 'until its face crusts' they meant one of its faces, even if the upper face crusts before שבת it is sufficient (the רבנן are מקיל) -

ואם תחתון דקאמר רבי אליעזר היאך דגבי האור -

And if the תחתון which ר"א said was the תחתון facing the fire (so ר"א is מקיל) -

אם כן הא דקאמרי רבנן עד שיקרמו פניה היינו כל פניה⁵ -

Therefore this which the רבנן say, 'עד שיקרמו פניה', this means the entire פניה (so the רבנן are מחמיר). The גמרא resolved the query, saying -

תא שמע רבי אליעזר כולי ופושט דרבי אליעזר לחומרא -

Come and hear ר"א etc. maintains בתנור כדי שיקרמו פניה המדובקין בתנור, and the גמרא

¹ בד"ה מדובקים

² For arguments sake let us assume that לגבי האור it takes five minutes to crust and לגבי תנור it takes ten minutes to crust. Therefore if we maintain לגבי אור, one can place the bread into the oven five minutes before שבת, however if we maintain לגבי תנור, he may place it in the oven ten minutes before שבת, but not later.

³ Presumably תוספות assumes that the איבעיא was not that concerned about the view of ר"א since the הלכה should follow the רבנן (they are the majority [and additionally הוא שמותי הוא]). Therefore תוספות assumes that the purpose of this איבעיא was to clarify the view of the רבנן who argue with ר"א. See 'Thinking it over' # 2

⁴ This may mean the side facing the fire which crusts quicker. See 'Thinking it over' # 1.

⁵ This may mean even the side facing the oven wall which takes longer to crust than the side facing the fire. It is called כל פניה for if the side facing the oven crusted then the side facing the fire certainly crusted.

resolves that ר"א is מחמיר and the רבנן are מקיל, that even פניה של עליון is sufficient.

ומיהו בירושלמי⁶ משמע דלהקל בא -

However in ירושלמי it seems that ר"א comes to be more lenient than the רבנן -

דקאמר התם ומודה רבי אליעזר בלחם הפנים שאין קרוי לחם עד שיקרמו פניו בתנור -

For the ירושלמי states there that ר"א agrees by לחם הפנים that it is not called bread until its 'face' (פניה) crusted in the oven' -

משמע דהכא סגי בקרימה כל דהו אבל בלחם הפנים בעינן קרימה מעליא. רבינו יצחק בן אשר:

Implying that here (regarding שבת) a minimal crusting is sufficient, however by ר"א a proper crusting is required. [The above is from the ר"א].

Summary

ר"א may require crusting even the side facing the oven, while the חכמים are lax and crusting facing the fire is sufficient, or ר"א is lax requiring crusting merely facing the fire while the רבנן require entire crusting. The conclusion here that ר"א is stricter contradicts the ירושלמי where ר"א seems to be lax.

Thinking it over

1. The גמרא queries whether the term תחתון refers to the side facing the oven or the side facing the fire (both can be termed תחתון). It is therefore somewhat confusing that תוספות refers to the side facing the fire as עליון.⁸

2. If the intent of the query was to establish the view of the רבנן,⁹ why not pose the query on the רבנן; does פניה mean facing the fire or does it mean כל פניה?¹⁰

3. תוספות asks from the ירושלמי regarding לחם הפנים that ר"א requires שיקרמו פניו. However the תנור for לחם הפנים was made out of metal which heats up much more than the תנור of our משנה, therefore he required שיקרמו פניו בתנור.¹¹

⁶ בפרקין סוף ה"י.

⁷ פניו is the term the רבנן use here in our משנה (saying שיקרמו פניה). This means that even though regarding שבת we find that ר"א disagrees with the רבנן, nevertheless regarding לחם הפנים he agrees that תחתון is not sufficient, but rather we need the greater שיעור of the רבנן that יקרמו פניו. This indicates that by שבת it is ר"א who is מקיל.

⁸ See footnote # 4

⁹ See footnote # 3.

¹⁰ See רש"י and לשון הזהב.

¹¹ See חידושי רבי יוסף שאול.